

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSESTA EDUSKUNNALLE SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON SEKÄ PELASTUSTOIMEN JÄRJESTÄMISEN UUDISTUSTA JA MAAKUNTIEN PERUSTAMISTA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Lausuntonaan Ylivieskan kaupunki toteaa seuraavaa:

Uudistuksen tavoitteet

Uudistuksen valmistelussa ja toteutuksessa tulee huomioida eri alueiden erillaisuus ja palvelutuotanto tulee perustua asukkaiden palvelutarpeeseen. Pelastustoimen osalta erityisesti uudistuksen tavoitteet kansallisella tasolla ovat kannatettavia. Pelastuslaitosten toimintaympäristöjen erillaisuudesta ja mm. taloudellisista resursseista johtuen pelastustoimen järjestämisessä on nykyisellään alueellisia eroja sekä toiminnallisesti että tuottavuuden näkökulmasta. Suunnitellun uudistuksen tavoitteita olisi mahdollista saavuttaa myös nykyisellä pelastustoimen järjestämismallilla vapaaehtoisen yhteistyön ja valtion sekä sisäministeriön aktiivisemmän osallistumisen kautta.

Esityksessä demokratia on muodollisesti toteutumassa, mutta lopputulokseen vaikuttaa, miten läheiseksi alueen asukkaat maakunnan päätöksenteon kokevat ja kiinnostavatko vaalit. Maakuntauudistus tulee lisäämään merkittävästi valtionohjausta sekä maakuntien suurimpien kaupunkien päätösvaltaa uuden maakunnan asioista. Tämä herättää voimakasta huolta alueen pienissä kunnissa.

Sote-maakuntalaki

§ 6: Sote-maakunnan rajoitetusta yleisestä toimialasta tulee säätää tiukemmin siten, että sote-maakunnan hoitaakseen ottamat, sen lakisääteisiä tehtäviä tukevat tehtävät eivät saa olla päällekkäisiä tai ristiriidassa muiden viranomaisten, kuten kuntien hoitamien tehtävien kanssa.

§ 14: Esitysluonnoksesta tai sen perusteluista ei käy ilmi, tulisiko maakunnan käydä neuvottelu kunkin alueen kunnan kanssa erikseen, vai neuvotella yksi yhteinen neuvottelutulos alueen kaikkien kuntien kanssa. Verrattuna nykytilanteeseen, jossa yhteistyö kuntatasolla on jatkuvaa, ehdotettu menettely on kankea ja omiaan jättämään yhteistyön hyvin yleispiirteiselle tasolle.

Esitetty säännös sote-maakunnan ja kuntien neuvottelusta on perusteltu, mutta neuvottelua ei tulisi toteuttaa perusteluissa esitetyllä tavalla.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941

Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

Sote-järjestämislaki

§ 12 ja 12a: sote-maakuntien tulee voida hankkia ostopalveluna järjestämistä vastuun toteuttamiseen kuuluvia tehtäviä, kuten terveydenhuollon ympäri-vuorokautista päivystystä.

Pelastustoimen järjestämislaki

Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ylivieskan kaupunki huomioi, että perustelutekstin mukainen kansallinen työnantajan toimivallan piiriin kuuluviin yksityiskohtiin puuttuva ohjaus voi aiheuttaa vakavia häiriöitä itsehallinnollisen maakunnan sisäiseen toimintaan ja työrauhaan mm. henkilöstöpolitiikan ja sopimuspalokuntakäytäntöiden osalta.

Lain 9 §:ää tulee muuttaa siten, että pelastustoimen neuvottelukunnan on kuultava kuntia.

Lisäksi Ylivieskan kaupunki huomioi, että Uudistusta on valmisteltu pelastustoimen osalta hyvin ministeriökeskeisesti ilman että kaikilla pelastuslaitoksilla olisi ollut asianmukaista mahdollisuutta vaikuttaa uudistukseen tai lainsäädännön valmisteluun.

Lainsäädäntöön tulee lisätä säännökset seuraavista asioista:

- Pelastustoimen järjestämislaissa on säädettävä maakunnalle ja sen pelastustoimelle velvollisuus tukea alueensa kuntia valmiussuunnittelussa ja varautumisessa.
- Kunnille pitää säädöksissä taata mahdollisuus lausua ja siten vaikuttaa maakunnan valmistelussa olevaan pelastustoimen palvelutasopäätökseen, koska pelastustoimen palveluilla on suora yhteys kuntien ja kansalaisten turvallisuuteen sekä eri elinkeinojen sijoittumiseen alueella niiden arvioidessa toimintaympäristönsä turvallisuutta

Pohjois-Pohjanmaan osalta pelastustoimen uudistus on oleellisesti erilainen ja merkittävämpi kuin muiden tulevien sote-maakuntien tai nykyisten pelastuslaitosten kannalta. Pohjois-Pohjanmaan maakunnan vastuulle on siirtymässä kahden erillisen pelastuslaitoksen palvelutuotanto, Jokilaaksojen ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitokset. Muualla Suomessa pelastuslaitokset siirtyvät maakunnalle joko sellaisenaan tai vähäisin aluerajoihin tulevin muutoksin.

Suunnitellussa uudistuksessa on vaarana, että uusi hallinto ja raskaat ohjausmekanismit syövät resursseja varsinaiselta palvelutuotannolta, ellei

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941

Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

näitä huomioida resursoinnissa ja etenkin pelastustoimen rahoituksessa. Suunnitellun uudistuksen tavoitteita olisi mahdollista saavuttaa myös nykyisellä pelastustoimen järjestämismallilla vapaaehtoisen yhteistyön ja valtion sekä sisäministeriön aktiivisemmän osallistumisen sekä sisäministeriöstä puuttuneen, mutta kaivatun aidon yhteistyön kautta.

Nykyiseen pelastuslakiin tai kokonaisuudistuksessa uusittavaan pelastuslakiin ehdotettavat muutokset eivät sisälly nyt lausuttavana oleviin esityksiin, mikä tekee esitysten vaikutusarvioinnin muodostamisen pelastustoimea koskevista muutoksista käytännössä mahdottomaksi. Pelastustoimen järjestämistä koskevat ja muut toimialan lainsäädännön muutokset pelastuslakiin tulisi käsitellä samaan aikaan ja yhdessä muiden sote-maakuntia koskevien säädösehdotusten kanssa.

Voimaanpanolaki

Lain 7 § on muutettava kuulumaan seuraavasti: Säädösehdotuksen mukaan Sote-maakunnan alueen kuntien, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon yhteistoiminta-alueiden, sairaanhoitopiirin, erityishuoltopiirin ja muutoksen kohteena olevien alueiden pelastustoimien, (osapuolet) on sovittava välittömästi tämän lain voimaantultua väliaikaisen valmistelutoimielimen kokoonpanosta ja siitä, mikä viranomainen asettaa valmistelutoimielimen.

Ehdotuksen mukaan kuntien omistukseen jäävät sote-toimitilat (muu kuin sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien käytössä olevat), jotka maakunta vuokraa 3+1 vuodeksi. Kunnat joutuvat olemaan epätietoisia pitkän aikaa, tulevatko maakunnat hyödyntämään kuntien sote-käytössä uudistuksen voimaantulohetkellä olevia tiloja siirtymäkauden jälkeen. Kuntien tulisi siirtymäkauden jälkeen siirtää vuokrattavat tilat markkinaehtoisesti toimiviin kuntien (maakuntien ja kuntien yhteisesti?) omistaviin yhtiöihin. Tilojen siirto yhtiöön tulee olla veroneutraali. Vaihtoehtoisesti tulee vielä tarkastella sitä mahdollisuutta, että maakunta ostaa kiinteistöt kunnilta.

Esityksen mukaan sote-maakunnille siirtyvästä kuntien irtaimesta omaisuudesta ei maksettaisi kunnille korvausta, vaan irtaimiston poistuminen katettaisiin kunnan peruspääomaa alentamalla. Sote-maakuntakierroksella tuotiin esille, että kuntien tai kuntayhtymien ei tarvitsisi korvata sote-maakunnalle siirtyvän henkilöstön lomapalkkavelkaa. Tämä huomioiden irtaimiston siirtyminen on hyväksyttävissä.

Myös esitetään, että uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnalle aiheutuvista kustannuksista korvataan kunnalle taloudellisia menetyksiä, mikäli menetystä, arvo on 0,7 prosenttiyksikköä laskennallisesta kunnallisveron korotustarpeesta. Kyseinen raja-arvo tulee olla 0,25 prosenttiyksikköä laskennallista korotustarvetta vastaava.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941

Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 28 §: Perustoimeentulotuen rahoitusvastuu (50 %) kuuluu jatkossa kokonaisuudessaan maakunnille, niin kuin vastuu muistakin sosiaalitoimen tehtävistä. Lakiluonnoksessa ei esitetä kunnalle mahdollisuutta järjestää sosiaalitoimen palveluita, joten myös kuntien rahoitusvastuu sosiaalitoimen palveluista tulee siirtää maakunnille.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 1 § 5 mom: Esityksen mukaan ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvat tehtävät jäisivät kunnille. Palvelukokonaisuus tarvitsee isomman yhteistoiminta-alueen kuin yksittäinen kunta.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 1 § 3 mom: Esityksen mukaan oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen järjestämisvastuu siirtyisi sote-maakuntiin. Palvelut tulee järjestää lähipalveluina ja säilyä kuntien järjestämisvastuulla.

Verolainsäädäntö

Arvonlisäverolaki 130 a §: lakia tulee muuttaa siten, että kunnalla on oikeus laskennalliseen arvonlisäveron palautukseen myös yksityiseltä palveluntarjoajalta hankitun esiovetuksen osalta.

Kuntien kiinteistöjen uudelleen järjestelyt (yhtiöittämisvelvollisuus 3+1 vuokrakauden jälkeen) tulee voida toteuttaa varainsiirtoverosta vapaasti.

Muut huomiot

Uudistuksessa veronmaksajan ja valtion asema on kiinnitetty. Myös maakunnat aloittavat toimintansa kunnista siirtyviä kustannuksia vastaavilla tuloilla. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa kaikki uudistuksesta aiheutuvat talouden muutosvaikutukset kohdistuvat kuntiin ja kuntatalous toimii näiden muutosvaikutusten tasaajana.

Uudistus muuttaa kaikkien kuntien verotuloja ja valtionosuutta. Lisäksi uudistus voi aiheuttaa suuriakin muutoksia kunnan verorahoituksen rakenteeseen eli verotulojen ja valtionosuuksien suhteeseen. Myös kunnan talouden tasapaino voi muuttua.

Uudistuksessa kuntien verorahoituksen rakenne säilyy. Kuntien verorahoitus muodostuu myös uudistuksen jälkeen kunnallis- ja kiinteistöverotuloista, osuudesta yhteisöveron tuottoon ja laskennallisista valtionosuuksista. Uudistus kuitenkin muuttaa useassa kaupungissa ja kunnassa verotulojen ja valtionosuuksien suhdetta.

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941

Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi

Uudistuksessa kaupunkien ja kuntien suhteellinen velkaantuneisuus lisääntyy. Tällä voi olla vaikutusta kuntien investointien rahoitukseen ja investointikyvyn turvaamiseen.

Koska koronaepidemia vaikuttaa kaupunkien ja kuntien tuloihin erityisesti vuonna 2020 ja menoihin myös vuosina 2021 ja 2022, uudistuksen pysyväksi osaksi kuntien valtionosuuteen jääviä siirto- ja tasausmekanismeja ei voi perustaa näiden vuosien tietoihin. Tästä syystä lakiluonnoksessa esitetyjä laskentavuosia muuttaa tai siirto- ja tasausmekanismien laskennassa käytettävistä tiedoista tulee erottaa koronaepidemian vaikutus sekä tulo- että meno- puolelta.

Lakien hyväksymishetkellä ei voida arvioida uudistuksen lopullista vaikutusta yksittäiseen kuntaan. Uudistukseen liittyvistä talousvaikutuksista keskeisin lakiluonnoksesta puuttuva osio on maakuntaverotus.

Heti uudistuksen voimaantulon jälkeen on oltava valmius tehdä tarvittavat korjausliikkeet kuntien rahoitusjärjestelmään.

Maakuntien tehtäviä tulisi myös maakunnan ja kunnan välisellä sopimuksella voida siirtää kunnan järjestämisvastuulle, silloin kun se olisi tarkoituksenmukaista tehtävän hoidon kannalta.

Uudistuksen suoria ja välillisiä vaikutuksia kuntiin ja kuntien edellytyksiin vastata niille jäävistä tehtävistä tulisi arvioida merkittävästi tarkemmin ja monipuolisemmin. Tätä kautta olisi myös jatkovalmistelussa paremmat edellytykset löytää keinoja kuntia koskevien kielteisten vaikutusten rajoittamiseen, sekä niiden aiheuttamien riskien hallintaan.

Erityisesti jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota kunnille aiheutuviin kustannuksiin, joihin tulisi myös varata täysimääräinen valtion rahoitus. Kunnille aiheutuvien kustannusten arvioinnissa tulisi huomioida suorien, muutosten valmistelusta ja tehtävänsiirtojen toteuttamisesta aiheutuvien kustannusten lisäksi, myös välilliset kustannukset. Lisäksi tulisi arvioida ja tarkentaa tapaa, jolla toteutuneet kustannukset korvataan kunnille.

YLIVIESKAN KAUPUNGINHALLITUS 14.9.2020

Maria Sorvisto
Kaupunginjohtaja

Postiosoite:

Ylivieskan kaupunki
PL 70
84101 YLIVIESKA

Käyntiosoite:

Ylivieskan kaupunki
Kyöstintie 4
84100 YLIVIESKA

Puhelin:

(08) 42941

Y-tunnus: 0190557-3

Sähköposti:

kirjaamo@ylivieska.fi
etunimi.sukunimi@ylivieska.fi
Kotisivu: www.ylivieska.fi